A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2013. május 30.*

„Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése — Állami támogatások — Az »állami forrás« fogalma — Az »államnak tulajdoníthatóság« fogalma — A mezőgazdasági ágazat szakmaközi szervezetei — Elismert szervezetek — Az e szervezetek által a szakma érdekében elhatározott fellépések — A szóban forgó szervezetek által önkéntesen bevezetett hozzájárulások révén történő finanszírozás — A hozzájárulásokat az érintett mezőgazdasági ágazat valamennyi szakmai szereplőjére nézve kötelezővé tévő közigazgatási jogi aktus”

A C-677/11. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Conseil d'État (Franciaország) a Bírósághoz 2011. december 29-én érkezett, 2011. november 28-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Doux Élevage SNC,**

a C**oopérative agricole UKL-ARREE**

és

a **Ministère de l'Agriculture, de l'Alimentation, de la Pêche, de la Ruralité et de l'Aménagement du territoire**,

a **Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF)**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: T. von Danwitz tanácselnök, A. Rosas, Juhász E. (előadó), D. Šváby és C. Vajda bírák,

főtanácsnok: M. Wathelet,

hivatalvezető: V. Tourrès tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2012. november 15-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Doux Élevage SNC képviseletében P. Spinosi, M. Massart és D. Lechat avocats,

– a coopérative agricole UKL-ARREE képviseletében P. Spinosi avocat,

* Az eljárás nyelve: francia.

– a Comité interprofessionnel de la dinde française (CIDEF) képviseletében H. Calvet, Y. Trifounovitch, C. Rexha és M. Louvet avocats,

– a francia kormány képviseletében E. Belliard, G. de Bergues, J. Gstalter és J. Rossi, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében B. Stromsky és S. Thomas, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2013. január 31-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem az állami támogatásokra vonatkozó EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésének, illetve különösen az ebben a cikkben szereplő „állami forrás” fogalmának értelmezésére vonatkozik.

2 Ezt a kérelmet a Doux Élevage SNC és a coopérative agricole UKL-ARREE – a pulykatenyésztés mezőgazdasági ágazatában tevékeny társaságok – és a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok közötti jogvita keretében terjesztették elő az utóbbi hatóságok olyan döntése szabályos voltának tárgyában, amely a szóban forgó ágazat szakmaközi szervezetének keretében kötött olyan megállapodást, amely az e szervezet által elhatározott közös fellépések finanszírozása érdekében hozzájárulást vezet be, ezen ágazat összes szakmai szereplőjére kötelezően kiterjeszti.

A francia jog

3 A mezőgazdasági szakmaközi szervezetről szóló, 1975. július 10-i 75-600. sz. törvény (JORF 1975. július 11., 7124. o.) vezette be ebben az ágazatban a szakmaközi egyeztetést, abban az értelemben, hogy az egyes mezőgazdasági ágazatok különböző, leginkább reprezentatív szakmai szervezetei, az ún. „családokban”, vagyis szakmaközi csoportokban csoportosulhatnak. E törvény rendelkezéseit a mezőgazdasági és a tengeri halászatról szóló törvénykönyvben (a továbbiakban: mezőgazdasági törvénykönyv) kodifikálták, amelynek az alapeljárás tárgyát képező ügyben alkalmazandó változatának releváns rendelkezései az alábbiakban szerepelnek.

4 Az L. 611-1. cikk a következőképpen rendelkezik:

„A mezőgazdasági és élelmiszerügyi orientációs és koordinációs felsőbb tanács, amelynek tagjai az érintett minisztereknek, a mezőgazdasági termelésnek, a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és forgalmazásának, a kézműiparnak és a független élelmiszer-kereskedelemnek, a fogyasztóknak és az elismert környezetvédelmi szervezeteknek, a mezőgazdasági tulajdonnak, a mezőgazdasági és élelmiszer-ágazatok munkavállalóit képviselő szakszervezeteknek a képviselői, részt vesz a termelésirányítási és piacszervezési politika meghatározásában, összehangolásában, végrehajtásában és értékelésében.

A tanács rendelkezik hatáskörrel a mezőgazdasági, az agrár-élelmiszeripari, az agráripari és az erdészeti termelés tekintetében.

[...]”

5 Az L. 632-1. cikk így rendelkezik:

„I. – A mezőgazdasági termelés, illetve adott esetben a feldolgozás, a forgalomba hozatal és értékesítés leginkább reprezentatív szakmai szervezetei által, saját kezdeményezésük alapján létrehozott csoportokat a hatáskörrel rendelkező hatóság a mezőgazdasági és élelmiszerügyi orientációs és koordinációs felsőbb tanács véleményének kikérését követően, nemzeti szinten vagy a termőterület szintjén, meghatározott termékre vagy termékcsoportra nézve szakmaközi szervezetnek ismerheti el, amennyiben e csoportok – különösen szakmaközi megállapodások kötésével – egyszerre szolgálják a következőket:

– a tagjaik közötti szerződéses ügyletek meghatározása és elősegítése;

– a piacok irányításához való hozzájárulás a piacok előzetes felügyelete, a termékeknek a mennyiségi és minőségi tervekhez való jobb hozzáigazítása, valamint a termékek népszerűsítése révén;

– az élelmiszer-biztonság növelése, különösen a termékek nyomon követhetőségével, a felhasználók és a fogyasztók érdekében.

A szakmaközi szervezetek egyéb célokat is követhetnek, így különösen:

– az ágazat potenciális gazdasági teljesítőképessége fenntartásának és fejlesztésének elősegítése;

– a termékek nem élelmezési célú hasznosítása fejlesztésének elősegítése;

– nemzetközi fejlesztési fellépésekben való részvétel;

[...]

II. – Termékenként vagy termékcsoportonként csak egy szakmaközi szervezet ismerhető el. Amennyiben valamely országos szakmaközi szervezet elismerésre kerül, a regionális szakmaközi szervezetek ezen országos szakmaközi szervezet bizottságait képezik, és az országos szervezeten belül vannak képviselve.

[…]”

6 Az L. 632-2-I. cikk így rendelkezik:

„Kizárólag azok a szakmaközi szervezetek ismerhetők el, amelyeknek az alapszabálya előírja a szakmai szervezeti tagok között a szakmaközi megállapodások alkalmazásával kapcsolatosan esetleg felmerülő jogviták rendezése érdekében eljáró békéltető fórum kijelölését [...]

Az elismert szakmaközi szervezetekkel konzultáció folytatható az őket érintő ágazatpolitikai irányvonalakkal és intézkedésekkel kapcsolatban.

E szervezetek hozzájárulnak a nemzeti és közösségi gazdaságpolitikák végrehajtásához, és az állami támogatások nyújtásakor elsőbbséget élvezhetnek.

E szervezetek a feladatuk megfelelő ellátása érdekében a fogyasztói és az ágazati vállalkozások munkavállalói képviseleti szervezeteit is felvehetik tagjaik közé.

Az szakmaközi szervezetek elismerésének és az elismerés visszavonásának feltételeit a Conseil d’État rendelete rögzíti.”

7 Az alapeljárás tárgyát képező tényállás megvalósulását követően elfogadott, a mezőgazdaság és a halászat modernizációjáról szóló, 2010. július 27-i 2010–874. sz. törvény (JORF 2010. július 28., 13925. o.) ezt követően hatályon kívül helyezte az L. 632-2-I cikket.

8 Az L. 632-2-II. cikk értelmében:

„A sajátosan valamely termékre nézve elismert szakmaközi szervezetek valamelyikén belül kötött […] és a kínálatnak a kereslethez való igazítását célzó megállapodások nem tartalmazhatnak versenykorlátozást […]

E megállapodásokat az L. 632-4. cikk első bekezdésében foglalt rendelkezéseknek megfelelően a szakmaközi szervezet tagjait képező szakmák egyhangúlag fogadják el […]

E megállapodásokról – azok megkötését követően, de alkalmazhatóságukat megelőzően – értesítik a mezőgazdasági minisztert, a gazdasági minisztert és a versenyhatóságot. A megkötésüket tartalmazó közleményt a „Bulletin officiel de la concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes”-ban teszik közzé.

[...]”

9 Az L. 632-3. cikk a következőképpen szól:

„Az elismert szakmaközi szervezet keretében kötött megállapodások hatályát a hatáskörrel rendelkező hatóság meghatározott időtartamra részben vagy egészben kiterjesztheti, amennyiben azok típusszerződések, keretmegállapodások, valamint a közérdeknek megfelelő és a közös agrárpolitika szabályaival összhangban álló közös fellépések, illetve közös érdeket szolgáló fellépések révén előnyben részesítik különösen a következőket:

1.° a kínálat és kereslet megismerése;

2.° a kínálat kiigazítása és szabályozása;

3.° a forgalomba hozatalra, az árakra és a fizetési feltételekre vonatkozó szabályok állami ellenőrzés melletti végrehajtása. E rendelkezés az erdészeti termékekre nem alkalmazandó;

4.° a termékek minősége: ennek érdekében a megállapodások előírhatják különösen minőségi szabályzatok és kategória-, csomagolási, szállítási és kiszerelési szabályok kidolgozását és végrehajtását – amennyiben szükséges – egészen a termékek kiskereskedelmi eladási szakaszáig; az eredetmegjelölések tekintetében e megállapodások többek között előírhatják a minőségellenőrzési eljárások végrehajtását;

5.° az érintett ágazatbeli szakmaközi kapcsolatok, különösen műszaki szabványok, alkalmazott kutatási és fejlesztési kísérleti programok megállapítása, valamint beruházások e programok keretében való megvalósítása révén;

6.° az ágazatokra és a termékekre vonatkozó tájékoztatás, valamint azok belső és külső piacokon való népszerűsítése;

7.° a mezőgazdasági és élelmiszertermékek termeléséhez, feldolgozásához, forgalomba hozatalához és értékesítéséhez kapcsolódó kockázatok, valamint az ezek kiszámíthatatlansága elleni küzdelmet célzó kollektív fellépések;

8.° az L. 251-3. cikk értelmében vett károsító szervezetek elleni küzdelem;

9.° a termékek nem élelmezési célú hasznosításának fejlesztése;

10.° a nemzetközi fejlesztési fellépésekben való részvétel;

11.° a szakmaközi szervezetben képviselettel rendelkező szakmák tagjai közötti szerződéses viszonyok fejlesztése, különösen a kötelezettségvállalásokra, az ármeghatározás módszereire, a szállítási ütemezésre, a szerződések időtartamára, a minimálárelvre, az értékesítési feltételeknek a mezőgazdasági alapanyagok árfolyamának jelentős változásainak esetén történő felülvizsgálatára, valamint a mennyiségi szabályozási intézkedésekre vonatkozó standard kikötések mintaszerződésekbe foglalása révén a kínálatnak a kereslethez való igazításának céljából.”

10 A 2010. július 27-i 2010-874. sz. törvény elfogadását követően az L. 632-3. cikk immáron így szól:

„Az elismert szakmaközi szervezet keretében kötött megállapodások hatályát a hatáskörrel rendelkező hatóság meghatározott időtartamra részben vagy egészben kiterjesztheti, amennyiben azok közös fellépést írnak elő, vagy a közérdekű céloknak megfelelő és az Európai Unió szabályozásával összeegyeztethető közös érdekre vonatkoznak.”

Az e cikkben szereplő további szövegrészlet hatályát vesztette.

11 Az L. 632-4. cikk a következőképpen rendelkezik:

„Az ilyen megállapodások kiterjesztésének feltétele, hogy rendelkezéseiket a szakmaközi szervezetben képviselettel rendelkező szakmák egyhangúan elfogadják. Mindazonáltal, amennyiben e megállapodások csupán a hivatkozott szervezetben képviselt szakmák egy részét érintik, elegendő e szakmák egyhangú döntése, feltéve hogy a többi szakma azt nem ellenzi.

[...]

Amennyiben a hatály kiterjesztését elfogadták, az így előírt intézkedések az érintett termőterületen kötelezőek az e szakmaközi szervezetet alkotó szakmák valamennyi tagja számára.

A hatáskörrel rendelkező hatóság a szakmaközi szervezet által benyújtott kérelem megérkezésétől számított két hónapos határidőn belül dönt a kért kiterjesztésről. Amennyiben e határidőn belül nem közli határozatát, a kérelem elfogadottnak tekintendő.

A kiterjesztést megtagadó határozatot meg kell indokolni.”

12 Az L. 632-6. cikk így rendelkezik:

„Az L. 632-1. és L. 632-2. cikkben említett elismert szakmaközi szervezetek jogosultak a szervezetet alkotó szakmák valamennyi tagjától az L. 632-3. és L. 632-4. cikk szerinti eljárásban kiterjesztett megállapodások alapján hozzájárulásokat beszedni, amelyek kötelező jellegük ellenére magánjogi követelésnek minősülnek.

[...]

Ezenkívül hozzájárulások szedhetők be rendeletben meghatározott feltételek mellett az importált termékek után is. A kedvezményezett szakmaközi szervezetek kérelmére és költségére e hozzájárulásokat a vámnál szedik be.

E hozzájárulások nem zárják ki a parafiskális járulékokat.”

13 Az L. 632-8-I. cikk értelmében:

„Az elismert szakmaközi szervezetek évente beszámolnak tevékenységükről a hatáskörrel rendelkező hatóságoknak, és benyújtják:

– a pénzügyi elszámolásokat;

– a tevékenységi jelentést és a közgyűlésekről készített beszámolót;

– a minden egyes kiterjesztett megállapodás alkalmazásáról készített mérleget.

E szervezetek a hatáskörrel rendelkező hatóságok rendelkezésére bocsátják az utóbbiak által felügyeleti hatáskörük gyakorlása érdekében kért valamennyi dokumentumot.”

14 A hatáskörrel rendelkező hatóság 1976. június 24-i határozatával (JORF 1976. június 26., 5143. o.) a Comité interprofessionnel de la dinde française-t (a továbbiakban: CIDEF) – amely magánjogi nonprofit szervezet – a 75-600. sz. törvény értelmében mezőgazdasági szakmaközi szervezetként ismerte el. A CIDEF négy szakmai csoportot foglal magában, azaz a „termelés”, a „keltetés, valamint a keltetendő tojások és törzsek importja”, a „vágás, feldolgozás” és az „állati táp” csoportját.

15 Alapszabályának 2. cikke értelmében a CIDEF:

„célja:

– a pulykapiac szervezése és szabályozása érdekében valamennyi szakmai kezdeményezés összefogása;

– e célból olyan statisztikai információs rendszer létrehozása, amely folyamatosan tájékoztatja a szakmai szereplőket az állatállományok kialakításáról, a vágásokról, a készletekről, a külkereskedelemről, a háztartások és a közösségek fogyasztásáról;

– a termelés és a pulykapiac szabályozása a kereslet és a kínálat mennyiségére vonatkozó fellépésekkel;

– a saját maga számára szükséges pénzügyi eszközök beszerzése;

– az egyes szakmai csoportok által előállított és eladott termékekre vonatkozóan megállapított szabványok jóváhagyásának kérelmezése;

– a szakmai szereplők között a termékekre és a szolgáltatások nyújtására vonatkozó írásbeli szerződések megkötésének kötelezővé tétele (a Bizottságnak keretszerződés-mintákat kell javasolnia);

– a nemzeti és közösségi fórumok közötti közvetítő szerep a szakmai csoportoknak a pulykával kapcsolatban felmerülő bármely közös problémája esetén;

– az Európai Gazdasági Közösség keretében a partnerországoknak a pulykaágazatban tevékenykedő szakmai szereplőivel való lehető legszorosabb összehangolás létrehozása;

– a műszaki és technológiai problémák megoldásához hasznos bármilyen kezdeményezés megtétele és különösen a szükséges tesztek elvégzése;

– a teljes baromfihús-termelési ágazat összes termékének szakmai csoportjai számára szolgáltatásnyújtás biztosítása a közös érdeket képviselő területeken. Ezen a szolgáltatás nyújtásával írásos egyezségek útján a bizottságot bízzák meg. Finanszírozására elkülönülő könyvelés vonatkozik, és nem képezheti semmiféle, a CIDEF által bevezetett és a mezőgazdasági törvénykönyv L. 632-6. cikkének alkalmazásával kötelező hozzájárulás tárgyát."

Az alapeljárás, előzményei és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

16 A 2007. október 18-án elfogadott szakmaközi megállapodással a CIDEF szakmaközi hozzájárulást vezetett be az egyes általa képviselt szakmák tagjainak terhére. Az így megkötött megállapodás három évre szólt. Az ugyanezen a napon elfogadott és e megállapodást módosító záradék a hozzájárulás összegét a 2008. évre 1000 fiatal pulyka után 14 euróban állapította meg. A hatáskörrel rendelkező miniszterek a mezőgazdasági törvénykönyv L. 632-3. cikkének megfelelően 2008. március 13-án elfogadott két határozatukban (JORF 2008. március 27., 5229. o. és JORF 2008. április 1-je, 5412. o.) a szakmaközi megállapodás hatályát három évvel, a módosító záradék hatályát pedig egy évvel meghosszabbították. A fent említett szakmaközi megállapodás új, 2008. november 5-én elfogadott módosító záradékában a CIDEF úgy határozott, hogy a 2009. évre ugyanilyen összegben fenntartja a szakmaközi hozzájárulást. A mezőgazdasági törvénykönyv L. 632-4. cikke negyedik bekezdésének megfelelően a hatáskörrel rendelkező hatóság 2009. augusztus 29-i hallgatólagos elfogadó határozata kiterjesztette e módosító záradék hatályát, amelyet a hatáskörrel rendelkező miniszter közleményében 2009. szeptember 30-án tettek közzé (JORF 2009. szeptember 30., 15881. o.).

17 Az első számú európai baromfitermelő Doux csoport leányvállalata, a Doux Élevage SNC és az UKL-ARREE mezőgazdasági szövetkezet a Conseil d'État-tól (államtanács) a 2008. november 5-i módosító záradék hatályának kiterjesztését elfogadó hallgatólagos határozat – amely a hatáskörrel rendelkező hatóságnak az e záradék általi jóváhagyása iránti kérelemmel kapcsolatos hallgatásából eredően 2009. augusztus 29-én jött létre – hatályon kívül helyezését, valamint az e határozatot közzétevő miniszteri közlemény megsemmisítését kérték. Úgy érveltek, hogy a 2008. november 5-i módosító záradékkal bevezetett szakmaközi hozzájárulás, amelynek hatályát a szóban forgó határozat kiterjesztette, és amelyet ugyanez a határozat a szakmaközi szervezet valamennyi szakmai szereplője számára kötelezővé tett, állami támogatásra vonatkozik, következésképpen e határozatot az EUMSZ 108. cikk (3) bekezdésének megfelelően előzetesen be kellett volna jelenteni a Bizottságnak.

18 A C-345/02. sz., Pearle és társai ügyben 2004. július 15-én hozott ítéletet (EBHT 2004., I-7139. o.) követően az ügyben eljáró nemzeti bíróság az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően úgy ítélte meg, hogy az elismert szakmaközi szervezetek által az általuk elhatározott közös fellépések finanszírozása érdekében bevezetett, gyakorlatban „kötelező önkéntes hozzájárulásoknak" (a továbbiakban: kötelező önkéntes hozzájárulások) nevezett hozzájárulások, valamint azok a közigazgatási aktusok, amelyekkel e hozzájárulásokat kötelezővé tették az érintett ágazat összes szakmai szereplője számára, nem tartoznak az állami támogatás fogalmának körébe.

19 A Cours des comptes (számvevőszék) észrevételeit követően azonban a francia kormány úgy határozott, hogy jogbiztonsági indokokból bejelent a Bizottságnak egy, a szakmaközi szervezetek által végrehajtható intézkedési keretprogramot, amelyhez tíz, a legjelentősebb szakmaközi szervezetek által kötött megállapodást csatolt. A Bizottság a fent hivatkozott Pearle és társai ügyben hozott ítéletre hivatkozva a valamely állami támogatása vonatkozó, 2008. december 10-i N 561/2008 (C(2008) 7846 végleges) határozatában megállapította, hogy a szóban forgó intézkedések az állami támogatás fogalmába tartoznak. Mindazonáltal megállapította, hogy ezen intézkedések a piac közös szervezésének rendszere tekintetében nem adnak okot kifogásra, és hogy nem áll fenn a veszélye annak, hogy ezen intézkedések a kereskedelmi feltételeket olyan mértékben érintenék, amely a közös érdekkel ellentétes, és ebből arra következtetett, hogy az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontjában foglalt eltérés hatálya alá eshetnek. A Bizottság másik két későbbi határozatában is ezen az álláspontón volt.

Mindezen határozatok ellen megsemmisítés iránti keresetet nyújtottak be mind a Francia Köztársaság, mind pedig az érintett szakmaközi szervezetek, amely eljárások jelenleg is folyamatban vannak a Törvényszék előtt.

20 A Conseil d'État először is megjegyzi, hogy az 2007. október 18-i szakmaközi megállapodást a szakmaközi szervezetben képviselt négy szakmai csoport egyhangúlag fogadta el, és hogy a szakmaközi hozzájárulás 2009. évre való változatlan mértékű meghosszabbításáról szóló határozatot e négy szakmai csoport ugyancsak egyhangúlag fogadta el. Megállapítja továbbá, hogy a 2008. november 5-i záradék taxatíve felsorolja azokat a fellépéseket, amelyek a CIDEF által a 2009. évre vonatkozóan beszedett szakmaközi hozzájárulásból finanszírozhatók, amelyek a pulykahúsra vonatkozó olyan sajátos kommunikációs fellépések, amelyek „az imázs javítását és az eladások elősegítését célozzák", a közös hízóbaromfi-promóciós fellépések, a külső kapcsolatokra vonatkozó, valamint a francia és európai közigazgatási hatóságok előtti képviselettel kapcsolatos, az európai baromfi szövetségben való részvétellel kapcsolatos, a vásárlási szintek mérésére irányuló tanulmányok és fogyasztói panelek megszerzését célzó fellépések, a kutatási és minőségbiztosítási programok támogatására irányuló fellépések és az ágazat érdekeinek védelmét szolgáló fellépések.

21 Ezen túlmenően a Conseil d'État hangsúlyozza egyrészről, hogy ez a záradék nem teszi lehetővé a pulykapiacon történő intervenciós fellépések finanszírozását, másrészt pedig azt, hogy az e záradékban említett kommunikációs fellépések egyáltalán nem tartalmaznak a termékek származására vonatkozó megkülönböztetést, illetve az ügy egyetlen iratából sem tűnik ki, hogy a 2009-ben beszedett hozzájárulások egy részét kizárólag a „francia pulyka" népszerűsítésére fordították volna akár Franciaországban, akár külföldön.

22 E megfontolásokra és megállapításokra, valamint a Bizottság fent kifejtett álláspontjára tekintettel a Conseil d'État úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [fent hivatkozott] Pearle és társai ügyben hozott ítélet tükrében úgy kell-e értelmezni a[z EUMSZ] 107. cikket, hogy valamely nemzeti hatóság olyan határozata, amely egy ágazat valamennyi szakmai szereplőjére kiterjeszt egy olyan megállapodást, amely a [CIDEF] keretében kötött megállapodáshoz hasonlóan hozzájárulást vezet be valamely, a nemzeti hatóság által elismert szakmaközi szervezet keretében, és ezáltal azt kötelezővé teszi annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kommunikációs, promóciós, külső kapcsolatokra vonatkozó, minőségbiztosítási, kutatási, az ágazat érdekeinek védelmét szolgáló, valamint tanulmányok és a fogyasztói panelek beszerzését célzó fellépések végrehajtását, a szóban forgó fellépések jellegére, finanszírozásuk módjára és végrehajtásuk feltételeire tekintettel állami támogatásra vonatkozik?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

23 Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy valamely nemzeti hatóság olyan határozata, amely egy mezőgazdasági ágazat valamennyi szakmai szereplőjére olyan megállapodást kiterjeszt, amely kötelező hozzájárulást vezet be annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kommunikációs, promóciós, külső kapcsolatokra vonatkozó, minőségbiztosítási, kutatási és az ágazat érdekeinek védelmét szolgáló fellépések végrehajtását, valamely állami támogatás elemének minősül-e.

24 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése a belső piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánítja a tagállamok által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott olyan támogatást, amely bizonyos vállalkozásoknak vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése által torzítja a versenyt, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez érinti a tagállamok közötti kereskedelmet.

25 Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése az összeegyeztethetetlenség kimondását négy feltétel vizsgálatától teszi függővé. Először is ennek állami beavatkozásnak vagy állami forrásból történő beavatkozásnak kell lennie. Másodszor e beavatkozásnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy érintse a tagállamok közötti kereskedelmet. Harmadszor a kedvezményezett számára előnyt kell megtestesítenie. Negyedszer torzítania kell a versenyt, vagy azzal kell fenyegetnie (a fent hivatkozott Pearle és társai ügyben hozott ítélet 33. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 Az első feltétellel kapcsolatosan a Bíróság ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy csak azok az előnyök tekintendők az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében támogatásnak, amelyeket közvetlenül vagy közvetve állami forrásból nyújtanak. Ugyanis az e rendelkezésben szereplő megkülönböztetés „a tagállamok által" és az „állami forrásból" nyújtott támogatás között nem azt jelenti, hogy az állam által nyújtott valamennyi előny támogatásnak minősül, függetlenül attól, hogy állami forrásokból finanszírozzák-e, vagy sem, mivel e megkülönböztetésnek csak az a célja, hogy e fogalom vonatkozzon a közvetlenül az állam által, valamint az általa kijelölt vagy létrehozott köz- vagy magánszervezet által nyújtott előnyökre is (a C-379/98. sz. PreussenElektra-ügyben 2001. március 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-2099. o.] 58. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdésében kimondott tilalom tehát főszabály szerint magában foglalhatja az állam által a támogatás kezelésére létrehozott vagy kijelölt köz- vagy magánszervezetek által nyújtott támogatásokat is (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Pearle és társai ügyben hozott ítélet 34. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

27 Mindazonáltal ahhoz, hogy az előnyöket az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében támogatásnak lehessen minősíteni, azoknak egyrészt közvetlenül vagy közvetetten állami forrásból kell származniuk, másrészt pedig az államnak tulajdoníthatónak kell lenniük (a fent hivatkozott Pearle és társai ügyben hozott ítélet 35. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Meg kell jegyezni – amint arra a főtanácsnok indítványának 37. pontjában emlékeztet –, hogy az állami forrásból történő finanszírozás az „állami támogatás" fogalmának alkotóelemét képezi.

29 E tekintetben a Bíróság a fent hivatkozott PreussenElektra-ügyben hozott ítélet 59. és 61. pontjában már megállapította, hogy az olyan állami szabályozás, amely bizonyos termékek minimáláron való megvásárlása kötelezettségének előírásával bizonyos vállalkozásoknak előnyt biztosít, és más vállalkozásokra nézve hátrányokkal jár, nem jár együtt az állami forrásoknak az ilyen termékeket előállító vállalkozásokra történő közvetlen vagy közvetett átruházásával, és ez a kötelezettség nem alkalmas arra, hogy e szabályozást állami támogatás jelleggel ruházza fel.

30 A Bíróság a fent hivatkozott Pearle és társai ügyben hozott ítéletének 36. pontjában egy szakmai szervezet által szervezett reklámkampány finanszírozására a tagjaira kötelezően kivetett hozzájárulásokat vizsgálva ugyanerre a következtetésre jutott, megállapítva különösen, hogy tekintettel arra, hogy e közjogi szervezet költségeit teljes mértékben fedezték a szolgáltatásban részesülő vállalkozásokra kivetett különdíjak, ezért az eljárása nem hozott létre olyan előnyt, ami az állam vagy e szervezet számára többletterhet jelentett volna.

31 A Bíróság ezen ítélet 37. pontjában továbbá megállapította, hogy az alapeljárás tárgyát képező reklámkampány megszervezését és lefolytatását optikusok magánszervezete kezdeményezte, és nem a közjogi szervezet, amely pusztán egy teljes mértékben az érintett szakmai körök által megszabott – és a hatóságok által meghatározott politikában egyáltalán nem megjelenő – kereskedelmi célt szolgáló források megszerzésének és elosztásának eszköze volt.

32 Az ügy Bíróságnak átadott irataiból kitűnik, hogy az alapeljárás tárgyát képező hozzájárulások olyan piaci magánszereplőktől származnak, amelyek – akár tagjai az érintett szakmaközi szervezetnek, akár nem – az érintett piacon gazdasági tevékenységet folytatnak. Ez a mechanizmus nem jár együtt az állami források közvetlen vagy közvetett átruházásával, ugyanis az ezen hozzájárulások befizetésével létrehozott alap egyáltalán nem megy át az állami költségvetésen vagy más közjogi szerven, és az állam

semmilyen címen nem mond egyetlen olyan állami forrásról sem – mint például adókról, illetékekről, járulékokról vagy egyéb befizetésekről –, amelyet a nemzeti szabályozás szerint az állami költségvetésbe kellett befizetni. Ezen hozzájárulások mindvégig megőrzik magánjogi jellegüket, és befizetésük elmaradása esetén a szakmaközi szervezetnek e hozzájárulások beszedése érdekében rendes polgárjogi vagy kereskedelmi jogi bírósági eljárást kell indítania, ugyanis nem rendelkezik állami jellegű előjoggal.

33 Semmi kétség afelől, hogy a szakmaközi szervezetek magánjogi szervezetek, és nem képezik a közigazgatási rendszer részét.

34 Mindazonáltal az állandó ítélkezési gyakorlatból az is kitűnik, hogy nem szükséges minden esetben bizonyítani, hogy állami források átruházása történt, ahhoz, hogy a vállalkozásnak vagy vállalkozásoknak biztosított előnyt az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése értelmében állami támogatásnak lehessen minősíteni (lásd a C-482/99. sz., Franciaország kontra Bizottság ügyben 2002. május 16-án hozott ítélet [EBHT 2002., I-4397. o.] 36. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

35 A Bíróság ezért úgy ítélte meg, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdése minden olyan pénzügyi eszközt magában foglal, amelyet a hatóságok ténylegesen felhasználhatnak vállalkozások támogatására, anélkül hogy jelentősége lenne annak, hogy ezen eszközök állandó jelleggel az állam vagyonába tartoznak-e, vagy sem. Következésképpen, még ha a szóban forgó intézkedésnek megfelelő összegek nincsenek is állandó jelleggel a hatóságok birtokában, azon tény, hogy folyamatosan állami ellenőrzés alatt maradnak, és így az illetékes nemzeti hatóságok rendelkezésére állnak, elegendő ahhoz, hogy azokat állami forrásoknak minősítsék (lásd a fent hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

36 Márpedig az alapeljárásban a Bíróság által a fent hivatkozott Franciaország kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 37. pontjában meghatározott feltételek nem teljesülnek. Bizonyos, hogy a nemzeti hatóságok a gyakorlatban nem használhatják az alapeljárás tárgyát képező hozzájárulásokból eredő forrást bizonyos vállalkozások támogatására. Az érintett szakmaközi szervezet dönt e forrás felhasználásáról, amely teljes mértékben a saját maga által meghatározott célokra szolgál. Továbbá e forrás nincs folyamatosan állami ellenőrzés alatt, és nem áll a hatóságok rendelkezésére.

37 Az az esetleges befolyás, amelyet a tagállam gyakorolhat a szakmaközi szervezet működésére azon döntésével, hogy valamely szakmaközi megállapodást egy ágazat valamennyi szakmai szereplőjére kiterjeszti, nem módosíthatja a jelen ítélet 36. pontjában tett megállapításokat.

38 Az ügy Bíróságnak átadott irataiból ugyanis kitűnik, hogy az alapeljárás tárgyát képező szabályozás nem jogosítja fel a hatóságokat arra, hogy a források kezelését irányítsák vagy befolyásolják. Ezen túlmenően – amint azt a főtanácsnok indítványának 71. pontjában megjegyezte – a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságok ítélkezési gyakorlata szerint a mezőgazdasági törvénykönyvnek valamely szakmaközi szervezet keretében hozzájárulásokat bevezető megállapodás kiterjesztésére irányadó rendelkezései nem jogosítják fel a hatóságokat arra, hogy a kötelező önkéntes hozzájárulásokat bármely más, a szabályszerűségi és a törvényességi vizsgálattól eltérő vizsgálatnak vessék alá.

39 A szóban forgó ellenőrzés tekintetében meg kell jegyezni, hogy a mezőgazdasági törvénykönyv L. 632-3. cikke nem teszi lehetővé, hogy valamely megállapodás kiterjesztését a hatóságok által rögzített és meghatározott konkrét politikai cél követésétől tegyék függővé, tekintettel arra, hogy ez a cikk nem taxatív jelleggel sorolja fel azokat a nagyon általános és eltérő célkitűzéseket, amelyeket egy szakmaközi megállapodásnak előtérbe kell helyeznie ahhoz, hogy azt a hatáskörrel rendelkező hatóság kiterjeszthesse. Ezt a következtetést nem cáfolhatja meg az e törvénykönyv L. 632-8-I. cikkében előírt, a kötelező önkéntes hozzájárulások felhasználásáról történő utólagos beszámolási kötelezettség sem.

40 Ezenfelül az ügy Bíróságnak átadott irataiban semmi sem enged arra következtetni, hogy a kötelező önkéntes hozzájárulások előírására vonatkozó kezdeményezés ne magától a szakmaközi szervezettől, hanem a hatóságoktól származna. Hangsúlyozni kell – amint arra a főtanácsnok indítványa 90. pontjában rámutatott –, hogy a hatóságok csak „eszközként” szolgálnak arra, hogy a szakmaközi szervezetek által a maguk meghatározta célok elérése érdekében bevezetett hozzájárulásokat kötelezővé tegyék.

41 Tehát sem az állam azon hatásköre, hogy a mezőgazdasági törvénykönyv L. 632-1. cikke értelmében elismerjen egy szakmaközi szervezetet, sem ezen állam azon hatásköre, hogy ezen törvénykönyv L. 632-3. és L. 632-4. cikkének megfelelően egy szakmaközi megállapodást valamely ágazat valamennyi szakmai szereplőjére kiterjesszen, nem enged arra következtetni, hogy az érintett szakmaközi szervezet által megvalósított fellépések az államnak tulajdoníthatók lennének.

42 Végül a Bizottság azt állítja, hogy a szakmaközi szervezetek fellépéseit részben állami forrásból finanszírozzák, és tekintettel az állami és magánforrások elkülönülő könyvelésének hiányára, minden szakmaközi eszköz „állami forrásnak” minősül.

43 Ezzel kapcsolatosan rá kell mutatni, hogy az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés kizárólag a valamely szakmaközi szervezet keretében befizetett hozzájárulásokra vonatkozik, az állami költségvetésből származó esetleges egyéb forrásokra nem.

44 Egyébiránt, amint azt a főtanácsnok indítványának 57. pontjában hangsúlyozta, a szakmaközi szervezetek által használt magánforrások nem válnak „állami forrássá” egyszerűen azért, mert az esetlegesen állami költségvetésből származó összegekkel együtt használják fel azokat.

45 A fentiek alapján az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely nemzeti hatóság olyan határozata, amely egy mezőgazdasági ágazat valamennyi szakmai szereplőjére olyan megállapodást kiterjeszt, amely – az alapeljárás tárgyát képező szakmaközi megállapodáshoz hasonlóan – hozzájárulást vezet be valamely, a nemzeti hatóság által elismert szakmaközi szervezet keretében, és ezáltal azt kötelezővé teszi annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kommunikációs, promóciós, külső kapcsolatokra vonatkozó, minőségbiztosítási, kutatási és az ágazat érdekeinek védelmét szolgáló fellépések végrehajtását, nem minősül állami támogatás elemének.

A költségekről

46 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (ötödik tanács) a következőképpen határozott:

Az EUMSZ 107. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy valamely nemzeti hatóság olyan határozata, amely egy mezőgazdasági ágazat valamennyi szakmai szereplőjére olyan megállapodást kiterjeszt, amely – az alapeljárás tárgyát képező szakmaközi megállapodáshoz hasonlóan – hozzájárulást vezet be valamely, a nemzeti hatóság által elismert szakmaközi szervezet keretében, és ezáltal azt kötelezővé teszi annak érdekében, hogy lehetővé tegye a kommunikációs, promóciós, külső kapcsolatokra vonatkozó, minőségbiztosítási, kutatási és az ágazat érdekeinek védelmét szolgáló fellépések végrehajtását, nem minősül állami támogatás elemének.

Aláírások